

Öğüt Gazetesi

Öğüt Gazetesinin Ankara'da Çıkan İlk Nüshası

Millî Mücadele döneminde Konya'da yayınlanan gazetedir. Selânik'in Doyran kasabasında doğan (1886) Abdülkadir Ahmet (Doyran) tarafından kurulan gazete, ilk neşriyatına 1 Eylül 1917 tarihinde Afyon'da başlamıştır. Haftalık olarak çıkarılan gazete, burada 96 sayı yayımlanmıştır. 15 Mayıs 1919'da Yunanlıların İzmir'i işgalinden birkaç ay sonra Abdülgani Ahmet Bey, Selânik'ten tanıdığı Mustafa Kemal Paşa'nın da etkisiyle Öğüt gazetesini ve matbaasını, emniyet tedbiri olarak Konya'ya nakletmiştir.

Konya'da matbaa ve gazete idarehanesi olarak Güllükbaşı Mahallesi'ndeki Şems Türbesi'nin karşısında bulunan, emekli hâkim Kafalı Vahdi Bey'e ait iki katlı ev kiralanarak kullanılmıştır. Öğüt gazetesi, buradaki yayınına 1 Temmuz 1919 tarihinde 97. sayısıyla başlamıştır. Bu günlerde şehirde Babalık, İntibah ve İbret isimlerinde üç gazete yayınlanmaktadır. Öğüt, bunlardan farklı biçimde Anadolu'nun ilk günlük gazetesi olarak çıkmıştır. Ayrıca gazete, 7 Temmuz 1921 tarihinde Ankara'da yayına başlayarak aynı anda iki şehirde çıkan ilk gazete olmuştur.

Öğüt gazetesinin bugün eksiksiz bir koleksiyonu bulunmamaktadır. Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü'nde yer alan eksik koleksiyon, ağırlıklı olarak 1920 ve 1921 yıllarını kapsamaktadır. Öğüt'ün 1 Temmuz 1919 tarihinde Konya'da çıkan ve bugün mevcut olmayan ilk nüshası, Mehmet Önder'e göre 2 sayfa, 5 sütun olarak tertip edilerek 500 adet basılmış ve 100 paradan satılmıştır. Yust'a göre ise gazetenin tirajı 400'dür. Millî Mücadele döneminde Anadolu'da yayınlanan gazetelerin büyük çoğunluğunda olan ve maddî imkânsızlıklardan kaynaklanan değişiklikler, zaman içinde Öğüt gazetesinde de görülmüştür. Gazete 1920 Şubat ayında İtalyanların baskısıyla kapatıldığında, boyutları küçültülerek *Nasihât* adıyla üç sütun üzerine tertip edilerek çıkarılmıştır. Aynı durum, Sakarya

Savaş'ının etkilerinin hissedildiği günlerde gazetenin Ankara nüshalarına da yansımıştır. Öğüt'ün Konya'daki baskısı 19 Şubat 1920 tarihinde eski boyutlarına dönerken, Ankara nüshası ancak 1922 yılından itibaren beş sütuna çıkabilmiştir.

2-7 Şubat 1920 Tarihli Nasihat Nüshası

Öğüt gazetesini 12 Temmuz 1920 tarihine kadar 100 para, bu tarihten sonra ise 5 kuruş fiyatla satılmıştır. Gazetenin yıllık abonelik fiyatı 600 kuruş, altı aylık aboneliği 350 kuruştur. Ankara nüshası da 5 kuruştan satılmaktadır, ancak abonelik fiyatı burada daha yüksektir: Yıllığı 1200, altı aylığı 650 ve üç aylığı 350 kuruştur. Gazetenin başlığının yanına önce, "Her gün çıkar bîtaraf halk gazetesidir" ibaresi konulmuş, 21 Mart-12 Temmuz 1920 tarihleri arasında bu yazı, "Halk gazetesidir" şeklinde değiştirilmiştir. 12 Temmuz 1920'den sonra küçük bazı değişikliklerle eski ibare tekrar kullanılmaya başlanmıştır. 1921 yılına gelindiğinde gazetenin Konya nüshalarında, başlık klişesinin yanında "Öğüt: Türk varlığını korumak, Türklüğü yükseltmek için çalışır, gündelik gazetedir" yazısı yer almaya başlamıştır. 1922 yılında ise başlığın altında bu kez, "Âmâl-i milliyeye hürmetkâr menâfi-i vataniyeye hizmetkâr ve müstakilü'l-efkâr yevmî Türk gazetesidir." yazısı okunmaktadır.

Öğüt gazetesinin Konya nüshasının yazı işlerini önce Aşkî Nailî Bey, daha sonra Feridun Kandemir ve Nuri Tahsin Beyler yürütmüştür. Sorumlu müdür Saatçizade Hüsnü Bey'dir. Ankara nüshasının yazı işlerini Sadri Ethem Bey, sorumlu müdürlüğünü Ahmet Tevfik Bey üzerine almıştır. Yazarları arasında Münir Müeyyet Bekman, Lütfi Arif, Kerameddin, Raif Nezihî, Celal Davut ve Enver Behnan Şapolyo Beyler yer almaktadır.

Öğüt, günlük bir gazeteden bekleneceği üzere adlî olaylar, yerel haberler, ekonomi ve iç politika gibi konular hakkında yayınlar yapmıştır. Bununla birlikte gazetenin asıl ilgi alanı Millî Mücadele ve dış politika olmuştur. Öğüt, ilk sayısından itibaren Millî Mücadele'yi destekleyen bir yayın politikası izlemiştir. Konya'da işgal güçleri olmasına rağmen hem burayı kontrol eden İtalyanların sertlikten uzak yaklaşımları hem de Türk cephe kumandanlığının desteği, Öğüt gazetesinin bu yayın çizgisini olumlu anlamda etkilemiştir. Ayrıca gazete, Heyet-i Temsiliye'nin Ankara'ya gelmesinden sonra bizzat Mustafa Kemal'in desteğini almıştır. Mustafa Kemal, gazete idaresine telgraf yoluyla görüş ve talimatlarını, kimi zaman da yayınlanmasını istediği haberleri iletmiştir. Öğüt, yine Mustafa Kemal'in yönlendirmesiyle, sansürden dolayı İstanbul'da yayınlanamayan bazı yazı ve haberlerin okurlara aktarıldığı bir mecra olmuştur. Sık sık Millî Mücadele'ye katkı yapılması yönünde yazılar yayınlayan ve kampanyalar yapan Öğüt, işgalci devletlere olduğu kadar Ankara hükümeti aleyhindeki isyan hareketlerine de sert biçimde muhalefet etmiştir.

Öğüt gazetesi, mütareke döneminde Anadolu basınının büyük kısmında görüldüğü üzere dış politikada ağırlıklı olarak İngiliz aleyhtarı bir tavır almıştır. Gazetenin bu yönde yürüttüğü yayınlar, kısa sürede İngilizlerin tepkisini çekmiştir. Öğüt gazetesinin İngiltere aleyhindeki yayınlarının önüne geçmek isteyen İngiliz İşgal Kuvvetleri Komutanlığı, önce İstanbul hükümeti nezdinde teşebbüslerde bulunmuş, bu yolla bir netice alamayınca Konya'daki İtalyan müfrezesini harekete geçirmeye çalışmıştır. İngilizlerin bu girişimleri sebebiyle İtalyan işgal güçleri, 1920 yılının Ocak ayında Öğüt matbaasını basarak gazetenin yayını durdurmuştur. Ancak baskın haberi İtalyan komutan tarafından gazete idaresine önceden haber verilmiş, bu sayede matbaanın bir kısmı baskından evvel gizlice Söylemez Baba Türbesi'ne taşınmıştır. Öğüt'ün kapatılması halkın tepkisine yol açmış, Konya'da büyük bir mitingle protesto edilmiştir. Bu olaydan sonra Konya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı Ali Kemalî Hoca ile Vali Suphi Bey'in desteği ve Mustafa Kemal'in onayıyla gazetenin *Nasihât* adıyla yayınlanması sağlanmıştır. Gazetenin *Nasihât* adıyla hangi tarihler arasında, kaç sayı yayınlandığı konusunda kaynaklarda farklı bilgiler vardır. Mevcut sayılar incelendiğinde, *Nasihât*'in 12. sayısının 7 Şubat 1920 tarihli olduğu görülmektedir. Buna göre gazetenin, Mehmet Önder'in verdiği bilgiye uygun biçimde 27 Ocak 1920 tarihinde yayınlanmış olması muhtemeldir.

Öğüt matbaasının kapatılmasının büyük bir tepkiyle karşılanması ve gazetenin yayınının engellenememesi, kısa süre sonra işgal kuvvetlerinin geri adım atmasına yol açmıştır. 9 Şubat 1920 tarihli nüshasında *Nasihât*, Öğüt matbaasını darmadağın ve harap bir hâlde geri aldıklarını okurlarına duyurmuştur. Yine elimizdeki mevcut sayılara bakıldığında, gazetenin 19 Şubat 1920 tarihinde Öğüt adıyla 283. sayısıyla yayınlandığı görülmektedir. Buna göre kapatıldığında 259. sayısı yayınlanmış olan Öğüt'ün, 23 sayı *Nasihât* adıyla çıktığı anlaşılmaktadır.

Kapatılma olayından sonra Öğüt gazetesi, işgal kuvvetlerinin ve İstanbul hükümetinin baskılarına rağmen Millî Mücadele'yi destekleyen yayınlarını devam ettirmiştir. Ancak arşiv vesikalarına yansıdığı kadarıyla Millî Mücadele'ye destek vermesine rağmen Öğüt gazetesinin, 14 Haziran 1920 tarihli nüshasında askerî sırları açıkladığı gerekçesiyle hakkında TBMM hükümeti tarafından soruşturma açılmıştır. İlerleyen aylarda Konya'da yaşanan Delibaş isyanında ise Öğüt gazetesi basılmış, matbaası darmadağın edilmiş, Abdülğani Ahmet ve Feridun Kandemir Beyler isyancılarca alıkonulmuşlardır. İsyanın bastırılmasından sonra yaralı hâlde kurtulan Abdülğani Ahmet Bey'in gayretleriyle Öğüt, 7 Ekim 1920 tarihinde tekrar yayına başlamıştır. Bu dönemde Ankara hükümetinin Bolşeviklere yaklaşma eğiliminin yansımaları diğer Anadolu gazetelerinde olduğu kadar Öğüt gazetesinde de görülmüştür.

1921 yılının Haziran ayı içinde Mustafa Kemal'in talimatıyla Öğüt matbaasının bir kısmı, TBMM hükümeti adına Feridun Kandemir tarafından satın alınmış ve Ankara'ya taşınmıştır. Böylece Büyük Millet Meclisi Matbaası Müdürlüğü

kurulmuş, başına Öğüt gazetesinin yazı işlerinden sorumlu olan Feridun Kandemir getirilmiştir. Bu gelişmeleri takip eden günlerde Öğüt gazetesi, 7 Temmuz 1921 tarihinden itibaren Ankara nüshasını yayınlamaya başlamıştır. Ankara’da yayınlanan ilk sayısında Öğüt, gayesinin “*Büyük Millet Meclisi’nin safahât-ı mücâhedâtını daha yakından takip edip daha vâkıfâne bir lisanla neşr ve müdafaa etmek ve şanlı ordularımızın süngüleriyle istihsâl ettikleri ve edecekleri muzafferiyâtı kalemle takip eylemek*” olduğunu açıklamıştır. Millî Mücadele’nin sonuna kadar bu gaye ile neşredilen ve Ankara hükümetini destekleyen Öğüt gazetesi, 9 Mayıs 1923 tarihinde 1146. sayısını çıkararak yayın hayatına veda etmiştir.

Mustafa ARIKAN

KAYNAKÇA

AKAL, Emel, **Millî Mücadelenin Başlangıcında Mustafa Kemal İttihat Terakki ve Bolşevizm**, Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı Yayınları, İstanbul 2006.

ARABACI, Caner, AYHAN, Bünyamin, DEMİRSOY, Adem, AYDIN, Hakan, **Konya Basın Tarihi**, Palet Yayınları, Konya 2009.

Atatürk’ün Millî Dış Politikası, Cilt 1, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992.

COŞAR, Ömer Sami, **Millî Mücadele Basını**, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Yayın No: 5.

KANDEMİR, Feridun, **İstiklâl Savaşı’nda Bozguncular ve Casuslar**, Yakın Tarihimiz Yayınları, İstanbul 1964.

KOCABAŞOĞLU, Uygur, AKAN, Aysun, **Mütareke ve Millî Mücadele Basını Direniş ile Teslimiyetin Sözcüleri ve Mahşerin Yüz Atlısı**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2019.

ÖNDER, Mehmet, **Millî Mücadelenin Yanında ve Safında Öğüt Gazetesi**, Güven Matbaası, Ankara 1986.

ŞAPOLYO, Enver Behnan, **Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönü İle Basın**, Güven Matbaası, Ankara 1971.

YUST, K., **Kemalist Anadolu Basını**, Yay. Haz. Orhan Koloğlu, Çağdaş Gazeteciler Derneği Yayınları, Ankara 1995.

Nasihat Gazetesi, 7 Şubat 1920 Sayı 12-259; 9 Şubat 1920 Sayı 14-259.

Öğüt Gazetesi, 19 Şubat 1920 Sayı 283; 10 Mart 1920 Sayı 300; 21 Mart 1920 Sayı 309; 1 Temmuz 1920 Sayı 397; 12 Temmuz 1920 Sayı 406; 23 Haziran 1921 Sayı 687; 7 Temmuz 1921 Sayı 1-699; 28 Nisan 1922 Sayı 833.

17/05/2022 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ogut-gazetesi/?pdf=3419> adresinden erişilmiştir